

УДК 341.1/8

Черніков Дмитро Юрійович

студент факультету адвокатури

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ НОРМ ПРАВА СУДОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ

***Анотація.** У статті аналізується питання тлумачення норм права Судом Європейського Союзу. Автором наголошується, що найбільш важливим для функціонування правової системи ЄС є тлумачення права Судом ЄС, яке породжує принципи права ЄС.*

***Ключові слова:** Суд Європейського Союзу, тлумачення норм права, принципи права, рішення Суду.*

Постановка проблеми. Суд Європейського Союзу – це інститут Європейського Союзу, найвищий суд ЄС, рішення якого не підлягають оскарженню, який покликаний сприяти виконанню завдань Європейського Союзу. Проте, на відміну від інших інститутів, Суд ЄС носить суто спеціалізований функціональний характер.

При укладенні Договору про заснування Європейського співтовариства вугілля та сталі було утворено Суд ЄС в 1952 році. Місцезнаходженням Суду ЄС було визначено Люксембург.

Система права Європейського союзу є сукупністю норм, закріплених в «первинних» і «вторинних» джерелах. Окрім цього, як джерела права виокремлюють принципи, які прямо не зафіксовані в нормативно-правових актах, а розробляються і формулюються у процесі діяльності Суду ЄС. Виходячи з цього, правотворчість Суду ЄС є однією з

рушійних нормотворчих сил в рамках правової системи ЄС, що обумовлює актуальність вивчення його інтерпретаційної практики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням правового статусу Суду ЄС, його компетенції присвячено праці таких вчених, як В. Муравйов, Т. Анакіна, О. Андрійчук, Е. Арнула, К. Робер, Бержерон, М. Бернат, Г. де Бурка, С. Везеріл, Ж. Вейлер.

Виклад основного матеріалу. До повноважень Суду ЄС належить тлумачення норм права Євросоюзу, крім того, принципи і правила такого тлумачення, що формулюються Судом під час розгляду справ і з огляду на юридичну силу рішень суду, отримують обов'язковий статус. Як зазначав науковець Голуб К. Ю.: «як це вже неодноразово було в історії європейської інтеграції, пасивність європейського законодавця, викликана різними політичними обставинами, неминуче покладає на Суд ЄС невластиві його правовій природі функції. Суд ЄС стає вимушеним в своїх рішеннях не тільки тлумачити і застосовувати європейське право, а й розвивати його, наповнювати його норми новим змістом, реалізовувати свою специфічну нормотворчу функцію» [1, с. 5-6].

Тлумачення і застосування Судом ЄС норм права сприяє дотримання права ЄС в цілому. Суд виокремлює і розвиває основні принципи права ЄС, по-перше, для того щоб заповнити прогалини, що існують в установчих договорах, а по-друге, для того щоб зблизити право ЄС з правом держав-членів ЄС і, таким чином, забезпечити дотримання Союзом основних правових принципів і цінностей, визнаних і охоронюваних в національних правових системах цих держав. Тим самим Суд ЄС реалізує правотворчу функцію, оскільки, закріплюючи основні принципи права і заповнюючи прогалини установчих договорів, створює приписи, які є обов'язковими для всіх суб'єктів права ЄС [2, с. 10]. Рішення Суду ЄС забезпечують однакове тлумачення і застосування норм європейського права, гарантують неухильне дотримання державами-членами ЄС та

інституціями ЄС меж розподілу повноважень між ними та здійснюють значний вплив на соціально-політичний розвиток ЄС [1, с. 6]. Всі ці фактори дозволяють багатьом науковцям, зробити висновок, що Суд ЄС під час формулювання загальних принципів права, заповнення прогалін в установчих договорах і забезпечення відповідності актів Союзу загальним принципам права виконує функцію конституційного суду [4, с. 27].

Найбільш важливим для функціонування правової системи ЄС є тлумачення права Судом ЄС, яке породжує принципи права ЄС. Включення загальних принципів права в систему джерел права ЄС є однією з важливих характеристик практики Суду ЄС та свідчить про високий ступінь активності діяльності його суддів [3, с. 24]. Так, на основі інтерпретаційної діяльності Суду ЄС розроблені два фундаментальних принципи: принцип верховенства права ЄС та принцип прямої дії права.

Принципи права (від лат. *princĭpium* — першооснова, начало) – це основні ідеї, положення, які відображають суттєві положення права. Вони не встановлюють прав чи обов'язків, проте їхнє значення полягає в тому, що принципи права виступають як певна система в рамках якої розвивається право. Вони впливають на процес підготовки нормативно-правових актів, правотворчість та правозастосування.

Суд ЄС вперше сформулював принцип прямої дії норм права ЄС в рішенні по справі *Van Gend en Loos v. Netherlands Inland Revenue Administration* від 05 лютого 1963 року [5]. У цій справі вперше була зроблена спроба застосувати щодо приватної особи право ЄС безпосередньо. Суд прийшов до висновку, що норми права ЄС безпосередньо поширюються на приватних осіб та наділяють їх правами і обов'язками, які підлягають судовому захисту. В обґрунтування були приведені аргументи, які відсилають до цілей і загальних завдань функціонування Союзу. Мета Договору про ЄС та Договору про функціонування ЄС - створення спільного ринку, який зачіпає інтереси

кожного учасника. Таким чином, Союз являє собою новий міжнародний правопорядок, на користь якого держави обмежили свої суверенні права в певних областях і суб'єктами якого є не тільки держави-члени ЄС, а й їхні громадяни. Право Союзу незалежно від законодавств держав-членів ЄС не тільки покладає зобов'язання на приватних осіб, але також наділяє їх правами, які стають частиною їх правового стану.

Таким чином, констатуючи специфічну правову природу норм права ЄС, Суд надав громадянам держав-членів ЄС реальну можливість реалізовувати і захищати права відповідно до Договору про ЄС і Договору про функціонування ЄС. Згодом принцип прямої дії норм права ЄС був роз'яснений і уточнений в інших рішеннях Суду ЄС.

Суд ЄС в рішення по справі *Flaminio Costa v. ENEL* від 15 липня 1964 року [6] в повній мірі затвердив принцип верховенства права ЄС. Суд обґрунтував даний принцип тим що, так як усі держави-члени ЄС відмовилися від частини компетенції на користь Союзу, то вони не можуть змінювати при імплементації зміст норм права ЄС. Право ЄС повинно діяти самостійно, а держави-члени ЄС лише можуть видавати акти, на підставі такого права. Таким чином, право ЄС має важливу ознаку – верховенство, та не може, внаслідок своєї особливої природи, бути оскаржене будь-яким національним нормативно-правовим актом без того, щоб не ліквідувати статус права Союзу і не поставити під сумнів правову основу самого ЄС.

Висновки. З аналізу двох вищеописаних справ можна зробити висновок, що Суд ЄС не обмежується буквальним тлумаченням тексту установчих договорів, а завжди виходив з необхідності комплексного обліку цілей створення Союзу. Саме подібне розширене тлумачення дозволило закріпити принципи верховенства і прямої дії права ЄС, у тому числі такі принципи права, як: принцип правової визначеності; принцип дотримання законних очікувань; принцип поваги прав людини,

обґрунтований у практиці Суду ЄС; принцип рівності; принцип права на судовий захист; принцип процесуальної автономії Суду ЄС та національних судових органів та ін.

Суд сформулював та закріпив у своїх рішеннях систему основних засад, на якій повинна функціонувати та розвиватися правова система ЄС. Таким чином, інтерпретаційна діяльність Суду ЄС спрямована не тільки на реалізацію правосуддя в рамках правової системи ЄС, а й безпосередньо впливає на процес формування цієї правової системи.

Література

1. Юрисдикція Суду Європейського Союзу : монографія.: Право. 2010. – 360 с.
2. Анакіна Т. Судойй прецедент у праві Європейського Союзу: дис. канд. юрид. наук: 12.00.01. Харків, 2008. 230 с.
3. Право Європейського Союзу: Підручн. За ред. Р.А. Петрова: Істина. 2017. 384 с.
4. Jacobs, F. G. Is the Court of Justice of the European Communities a Constitutional Court? Curtin and D. O’Keeffe (eds.). - Butterworth (Ireland): Ltd, 1992. URL: <http://stals.sssup.it/files/itzcovich%204%202014.pdf>
5. Case C-26/62, Van Gend en Loos. 1963. ECR 1. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61962CJ0026>
6. Case C-6/64, Costa v ENEL. 1964. ECR 585. URL: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-6/64>